

קריאת המגילה ביום ובלילה

שו"ע סי' תרפ"ז, תרצ"ב

תרפ"ז. ס"א. חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום.
תרצ"ב. ס"א. הקורא את המגילה מברך לפניו שלש ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו.
וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו. הג"ה. וי"א דאף ביום מברך שהחיינו, וכן נוהגים בכל מדינות אלו.

נתיבי עם

תרפ"ז. ס"א. חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. ופסק ג"כ בס' תרצ"ב שביום
אינו חוזר ומברך שהחיינו, כשיטת הרמב"ם... וכו'

הרחבה

נתיבי עם מנתח את השוני בין פסיקת הרמב"ם ובין פסיקת הרמ"א לעניין אמירת הלל בקריאת המגילה
ביום. באופן פשוט השולחן ערוך פוסק כהרמב"ם שמאחר שגם קריאת הלילה של המגילה וגם קריאת
היום הם בדרגת חיוב שוה – שניהם מדברי קבלה, ויתרה מזו בכל אחד ממקורות הגמרא, שנבארם
להלן, נרמזים גם היום וגם הלילה זה בצד זה. ואילו הרמ"א פוסק כסברת הרא"ש והתוספות, שניתן
לראות שחיוב היום גדול משל הלילה, ועל תוספת חיוב זה מברכים שהחיינו.

המקור העיקרי לדין זה מופיע במס' מגילה (דף ד ע"א)

ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כ"ב) אלקי
אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי'.

רבי"ל מביא את המקור ממזמור כ"ב בתהילים – למנצח על איילת השחר שחז"ל דורשים אותו על
אסתר המלכה שנמשלה לאיילת השחר. לפי רש"י נדרש הפסוק כך - ראוי לזכור (יומם ולילה) ולהזכיר
את הנס, ואת התפילות והזעקות שצעקו יומם ולילה.

בדיון בגמרא, בני השיבה הבינו את המילה "ולשנותה" כך: אחרי שהמגילה נקראה בלילה, יש לשנות
ביום משניות והלכות של מצוות היום: דהיינו הלכות מגילה ופורים, שהרי בזה עסק הדיון בגמרא המובא
לפני כן. (ראה בגמרא שם) אולם, רבי ירמיה מבהיר להם את משמעות המילה ולשנותה כבלשוננו = לחזור
ולקרותה שוב ביום. וכראיה נוספת מביא רבי חלבו את דעתו של עולא ביראה (מהכפר בירי) המסמיכה
את שתי קריאות המגילה על הפסוק "למען יזמרך כבוד ולא ידום", מתוך מזמור שיר חנוכת הבית -
הנדרש - לפי רש"י על ההצלה של מרדכי (כי דיליתני) בימי אחשורוש והמן, ודרשת הפסוק כך: יזמרך
כבוד - ביום, ולא ידום - בלילה, כלומר יש להלל ולהודות לה' על ידי פרסום הנס בקריאת המגילה ביום
ובלילה.

מסביר הנתיבי עם, שלשיטת הרמב"ם, כאמור לעיל קריאות היום והלילה מעמדם שוה כדברי קבלה וכן,
שניהם נלמדים יחד זה בצד זה מאותם פסוקים: או ממזמור אילת השחר, או ממזמור שיר חנוכת הבית.
לפיכך קריאת המגילה ביום אינה בעלת חיוב גדול יותר מהלילה ולכן ברכת שהחיינו של הלילה תופסת
גם על קריאת היום.

ממשיך הנתיבי עם ומסביר את טעמו של הרמ"א: באותה סוגיה מביאים התוספות (ד"ה חייב) את דעתו
של רבינו יצחק שאמר: "דאף על גב דמברך זמן (שהחיינו) בלילה חוזר ומברך אותו ביום דעיקר פרסומי
ניסא ביממא..." ומסתייעים בעיון בפסוק ממזמור "איילת השחר": אקרא יומם (הקריאה והזעקה
החשובה יותר מופיעה בתחילת הפסוק), ו(גם אקרא ב)לילה ולא דומיה לי (לא אחדל מלזעוק). וכמו כן
אומרים התוס' - שאר מצוות החג הן ביום דוקא, ומביאים סיבות נוספות. ומוסיף נתיבי עם ומזכיר את
הרא"ש והרב חיד"א בספרו פתח עינים שמביאים ראיה נוספת לשיטה זו מהמשנה (מגילה דף כ עמוד ב):
כל היום כשר לקריאת מגילה.... וכל הלילה כשר לקצירת העומר....., הא למדת שקריאת המגילה שייכת
בעיקרה ליום ואילו בין המצוות המנויות שקיומן בלילה אפילו לא נזכרת קריאת המגילה כלל במשנה זו,
ועל כן בוודאי חיוב היום גדול מחיוב הלילה ועל כן מברכים היוצאים ביד רמ"א שהחיינו גם ביום.